ГЕТЬМАН З. О.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ХУДОЖНЯ СТИЛІЗАЦІЯ РОЗМОВНОГО МОВЛЕННЯ
(на матеріалі іспанської мови)

У статті йдеться про стилізоване розмовне мовлення в структурі художнього тексту, прозового або драматичного; подано стислу характеристику іспанського розмовного мовлення; показано його взаємодію з літературною мовою, зокрема літературним розмовним мовленням; визначено специфіку стилізації як художньо-мовленнєвого явища.

Ключові слова: стилізація, розмовне мовлення, літературне розмовне мовлення, художньо-мовленнєве явище.

В статье речь идет о стилизации разговорной речи в структуре художественного текста, прозаического или драматического; подано краткую характеристику испанской разговорной речи; показано её взаимодействие с литературным языком, в частности с литературной разговорной речью; определена специфика стилизации как художественно-речевое явление.

Ключевые слова: стилизация, разговорная речь, литературная разговорная речь, художественно-речевое явление.

The article focuses on the stylization of speech in the structure of prose and drama as types of literary texts; a brief description of the Spanish speech is presented being revealed its interaction with the literary language, in particular; the specificity of stylization is defined as an artistic speech phenomen.

Key words: stylization, speech, literary speech, artistic speech phenomen.

Починаючи з кінця 70-х років XX століття розмовне мовлення стає в центрі уваги іспанських дослідників. Розмовне мовлення протиставляється писемному (див. фундаментальну роботу В. Байнхауера [1]) або книжному, що знаходить відбиток у відповідній дихотомії habla (lenguaje) coloquial – lengua (literaria). Розмовне мовлення свідомо застосовується у відповідних комунікативних ситуаціях. Різниця між розмовним і літературним мовленням, на думку А. Нарбони Хіменеси [2], полягає в різних комунікативних умовах та обставинах, що формують різні контексти. Розмовне мовлення, яке

представлено в письмовій формі в літературному, книжному контексті, вчений розглядає як своєрідну транспозицію, трансплантацію мовленнєвого рівня в іншій, літературний, який реалізується в тексті. Якщо текст як семіотичне утворення має такі риси, як закритість, інтенціональність та когерентність, то розмовне мовлення, зберігаючи інтенціональність та часто порушуючи когерентність, за своїм характером є відкритим. Завдяки контекстам різних регістрів, а також змінам та пристосуванням розмовного регістра до літературного розмовне мовлення не може бути точною копією розмовних текстів [2:84].

До цього часу не визначено поняття "іспанське розмовне мовлення" через поліфункціональність іспанської мови, що викликає подальше ускладнення визначення меж іспанського розмовного мовлення. Навряд чи можливо визначити однозначно феномен іспанського літературного розмовного мовлення через те, що останнє не є гомогенним. Часто ототожнюються такі поняття, як "усне розмовне мовлення" і "літературне розмовне мовлення". Але самі сутності, які криються за названими термінами, мають дещо різні базисні принципи: усне мовлення виділяється за каналом комунікації, тоді як "літературне розмовне мовлення" маркує сферу функціонування, що дозволяє кваліфікувати розмовне мовлення як особливий стиль (наприклад, стилістичні традиції радянського мовознавства).

Згідно з каналом комунікації усне розмовне мовлення протиставляється писемному, фіксованому. В той же час літературне розмовне мовлення може бути усним, наприклад, політичні дебати, або писемним, наприклад, інтерв'ю, надруковане в газеті. Точкою зіткнення усного розмовного мовлення та літературного розмовного мовлення є можливість використання останнього в усній формі: літературне розмовне мовлення в усній та письмовій реалізації відрізняться каналом зв'язку та безпосередньою ситуативною "прикріпленістю", яка дорівнює реальній комунікативній ситуації; або опосередкованою ситуативною "прикріпленістю", яка вербально виражається в прозовому творі, а в драматичному ремарками. Отже, розмовне мовлення займає виняткове місце в системі будь-якої мови, в тому числі іспанської, через те, що усне розмовне мовлення і літературне розмовне мовлення – це єдина

комунікативна система, в якій превалює комунікативна функція мови як найголовніша і найдревніша.

Літературне розмовне мовлення керується літературною нормою. Якщо дотримуватися тези, що основу літературного розмовного мовлення складає усне розмовне мовлення, то нормою останнього є стилістична норма (мовленнєва) літературної мови. Для іспанської мови як полінаціональної літературне розмовне мовлення регулюється літературною нормою іспанської мови, літературними національними нормами і стилістичною мовленнєвою нормою відповідної іспаномовної країни (пор., наприклад, драматичні твори кубинця Е.Кінтеро і драматичні твори іспанця А.Касони). З огляду на неоднорідність розмовного мовлення, пов'язаного з каналом комунікації та ситуативною прикріпленістю, слід виділити його літературний та нелітературний субстрати, які співіснують і здійснюють взаємовплив один на одний (див., наприклад, "El Jarama", твір, в якому спостерігається взаємодія іспанської літературної мови з позалітературними сферами мовлення). Таким чином, дихотомія літературне розмовне мовлення (просторіччя, жаргон, сленг, нелітературне, тобто народно-розмовне мовлення) – книжне мовлення, реалізоване в усній і письмовій формі залежно від умов використання, послуговується літературною мовою, що дозволяє деяким вченим кваліфікувати розмовне мовлення не як функціональний стиль, а як особливий різновид мови [3].

Узагальнено, функціональні характеристики розмовного мовлення зводяться до такого:

- усна форма,
- безпосередня участь адресанта і адресата в мовленнєвому акті,
- ситуативність,
- персональна адресність мовлення,
- діалогічність,
- невимушеність мовленнєвого спілкування,
- безпосередній зворотній зв'язок,
- опора на фонові знання.

З огляду на зазначені характеристики розмовне мовлення, взаємодіючи з літературним розмовним мовленням в структурі

художнього прозового твору або самостійно в драматичному творі, окрім комунікативної функції, також спрямоване на створення словесного образу героя, реалістичне зображення суспільства, комічний ефект тощо: "… в художньому творі естетична функція мови неначе підкоряється її комунікативній функції" [4]; "… основною метою розмовного мовлення, що презентується художньо, є ж не безпосередня комунікація, а естетичний вплив на адресата" [5]. Отже, розмовне мовлення в межах художнього тексту актуалізується як сигнал розмовності, який слід відбити якомога точніше, тобто змінюючи функцію в чужорідному середовищі – художньому просторі – розмовне мовлення прагне виявити свої типові риси, що і зумовлює явище стилізації, про яку М. М. Бахтін пише: "Чужу предметну інтенцію (художньо-предметну) стилізація зумовлює слугувати своїм цілям, тобто своїм новим інтенціям. Стилізатор користується чужим словом як чужим і цим кидає легку об'єктивну тінь на це слово… Стилізатор працює чужою точкою зору. Тому певна об'єктивна тінь падає саме на саму точку зору, на саму інтенцію, внаслідок чого вона стає умовною. /…/ Умовним може стати лише те, що колись було неумовним, серйозним. Це початкове пряме і безумовне значення слугує тепер новим цілям, які оволодівають ним зсередини та роблять його умовним" [6].

Стилізація розмовного мовлення як художньо-мовленнєве явище повинна зберігати комунікативно-денотативний аспект усного повідомлення; конотації, сугерентні й емотивні складники мовленнєвої комунікації; логіку композиційно-функціональної форми розмовного мовлення; ідентичність мовної основи та мовленнєву трансформацію правил мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Beinhauer W. El español coloquial / W. Beinhauer. – Madrid: Gredos, 1991. – 460 p. *2. Narbona Jiménez A.* Sintaxis coloquial: problemas y métodos / Jiménez A. Narbona // Lingüística Española Actual: problemas y métodos, 1988, X/ 1. – P. 81 – 106. *3. Козлова Л. Н.* Лингвистическая характеристика средств разговорности в русской и переводной немецкоязычной прозе Людмилы Улицкой. АКД. – Брянск, 2010. – 24 стр. *4. Будагов Р. А.* Литературные языки и языковые стили / Р. А.Будагов. – М., 1967. – 376 с. *5. Мирошникова М. Г.* Разговорный синтаксис как стилистическая особенность современной прозы / М. Г.Мирошникова. – Glossos. Issue 2, Winter 2002. *6. Бахтин М. М.* Собрание сочинений / М. М.Бахтин. – Т.2. – М., 2000. – 798 с.